

tribuna Nouă

Organ al Partidului Național-Liberal.

 Redacția și administrația Arad
 Boulevard, Regina
 Maria 10. Etaj I.

Anul VI. — N-rul 4

Apare de două ori pe lună sub conducerea unui comitet

Arad, 5 Februarie 1929.

Pentru Neam și pentru Lege.

Mă întrebunțez de nou de acest titlu, a căruia paternitate nu vreau să mi-o revendic, dar care întruclipează în modul cel mai esențial și reușit ideile conducătoare, cari mă preocupă de o vreme încoaci, decând problema religioasă din Statul român a intrat și în domeniul politicii curente.

Și într'adevăr, dacă consultăm nu numai istoria aproape bimilenară a ființei Poporului nostru, ci și chipul întruclipării vieții sale sufletești și religioase, trebuie să isbească la vedere strânsa unire morală dintre criteriile ființei noastre naționale și cele ale religiunii noastre ortodoxe.

Din prilejul discuțiilor ce au urmat în jurul Legii cultelor s'a adevărit acest lucru mai pe sus de orice îndoială, din partea celor mai mulți și mai de seamă vorbitori, în Senat cât și la Cameră, și anume: că originile noastre etnico-politice și religioase sunt concrescute în mod organic și sunt indisolubil legate de oaltă, în întreg cursul istoriei noastre.

De ce mai revenim, așadar, asupra chestiunii: asupra acestei dogme istorice, devenită o realitate evidentă în viața sufletească de totdeauna a Poporului nostru? Avem, de sine înțeles, suficiente temeluri justificative, pentru a reveni mereu la chestiune.

Pelângă aurul acestei tradiții, care a fost lămurit deplin în focul discuțiilor parlamentare, a ieșit la iveală și o sgară oarecare: pornirea — și astădată, nu numai la votarea constituției, — din partea tuturor elementelor eterogene, minoritare sub raportul etnic-politic și religios, în po-triva acestei dogme istorice și a acestei concepții de viață a Poporului român.

Persistăm deci asupra chestiunii, constrânși de atitudinile, în locul prim, ale acestor minoritari de limbă și confesiune, dar și pentru motivul, că încep a se ivi și printre noi elemente, cari nu au suficientă înțelegere istorică și reală asupra lucrurilor și înghit undița lozincilor noi, dar străine, și vor să ne fericescă neamul și țara după rețetele dela străini, și să ne mântuiască sufletele după credințe, pe cari le-a refuzat Poporul român, în totalitatea lui, dealungul tuturor veacurilor.

Noi cei din Ardealul desrobit mai ieri avem în aceasta privință dureroase experiențe, cari nu mai trebuie să se repețească. Noi am trăit, de peste două sute de ani, în mijlocul unui dureros și pri-

mejdios proces de desagregare sufletească. Și ceace ne doare mai mult — nu pentru noi, ardelenii, ci pentru totalitatea Neamului și pentru posibilitățile noastre de viitor — este tocmai fenomenul: că unirea politică a tuturor Românilor nu a reușit să suprime aceasta prăpastie primejdioasă; că prăpastia duhovnicească, deschisă între noi de străini și pentru ale lor interese, are mai curând prospecte de adâncire, în numele unei mentalități străine de acelaș calibru; — că solidaritatea noastră sufletească-religioasă, deci în loc de a porni pe cărările restabilirii unității noastre morale, care a fost desființată de Habsburgi la 1698-1700, se vulnerează acum mai nou și prin pornirea distructivă a Sectelor, cari se răsfată în prea îngăduitoare Țară-Românească.

Iată, de ce ne face plăcere — pe lângă că avem și o datorie în această privință — să continuăm slujba apostolatului pentru reîntregirea frontului nostru sufleteș deodinioară și restabilirea unității religioase ortodoxe, la care nu vom renunța — pentru că nu putem să renunțăm — odată cu capul!

(Continuare în pag. 2-a)

Apel.

Am luat conducerea cercetășiei, cu gândul să ajut din toate puterile mele, înălțarea sufletească și întărirea trupească a tineretului nostru, una din ultimele dorințe ale Tatălui meu, Marele Rege Ferdinand I.

Pentru împlinirea acestei datorii, fac apel la voi părinți, profesori și patroni, cu rugămintea să ne încredințați copiii voștri, cu asigurarea că vi-i vom reda plini de viață, de sănătate, mai entuziaști și mai oțeliți pentru binele Patriei noastre și al umanității.

Voi copii! veniți cu drag în mijlocul nostru, veți găsi aci dreptatea și ocrotirea noastră, grija neîfărmurită a comandanților și instructorilor voștri, cari doresc să facă din voi oameni de bine și suflete tari, gata ori când să se sprijine pe voi scumpa noastră țară și marea cercetășie a umanității.

Voi dascăli, magistrați, militari, preoți și oameni de seamă, din orice ramură de activitate a scumpei noastre țări, ajutați-ne în această muncă de întărire și îndrumare activă a tineretului nostru.

Ajutați cercetășia! în felul acesta veți pregăti intrarea Regelui Mihai în rândurile unui tineret bine îndrumat.

12—1—1929.

Nicolae
P. R.

„Cu pumnul în masă“

Suratele cu pistrul depe întinsul Ardealului, în cor cu cele din Săbindar, au simțit că e timpul de a-și reclama drepturile înșirate în rezoluția dela Alba-Iulia. Ele cer irozilor din parlament să amintească D-lui Maniu că ele cunosc catechismul decisiunii din 1 Dec. 1918 și că așteaptă cu înfrigurare realizarea capitolelor privitoare la minorități. De cumva, rezonanțe de stat și concepția de interes superior îl vor împedeca să se mai așeze pe buturuga fanparonadel, atunci — zic fârtatele — să nu se sfiască a lovi cu pumnul în masa ministerială, pretinzând rezolvirea grabnică a celor făgăduite.

Spectatori la cele deslănțuite de limbua periculoasă a guvernului când s'a prins la hora înfrățirii cu toți Ianoșii și Păduciosenberghii, și nevoind să ne încărcăm sufletul cu observații puțin usturătoare pentru acest joc de ritoresc obicei electoral, ne facem ecoul unei pături românești, care nu poate tolera anumite abdicări de demnitate. Facem acest gest, pentru a trezi la realitate pe voinicșii de acasă, iar celor din târgul tocmeților să le atragem atenția ca în imbulzelile pretențiilor să nu se trezească din dealul metropoliei în apa Dâmboviței.

Ce pretind minoritarii noștri? Realizarea rezoluțiilor dela Alba-Iulia și anume p. 1. din proclamația adre-

sată adunării naționale. Faimoasa conspirație îi nellniștește și le cășunează atâtea clipe de sbucium sufleteș. Li întrebăm: ce nu vi s'a întins pe măsuta dorințelor din pasagiile mult trimbițatei rezoluțiuni?

Școale primare aveți, mai multe ca în alte vremi de biagoslovenie etnică: cu institute secundare v'ați împânzit petecul așezării, limba vi-e ocrotită în toate oficiile pentru faptul că și guvernantul actual: o îndrugă tot atât de bine ca și voi, oficianți și slujbași aveți Dunăre. Ori nu observați cum se trântesc din funcțiuni români, și se adue cu toptanul miresmeie a padicne și logofeții lui Moise? Poporul rural s'a împărțit de aceleași considerații ag-rare ca și cel român. Că nu a primit atâtea cât era făurit în vârtejul gândului, pe semne, n'a avut norocul să fie așezat de soartă în comuna Chelmac.

Ce vă mai lpește? Al biciul, cel purtat în mâni o mie de ani, cu care ne mângâiați când cerșeam, nu drepturile usurpate, ci bucătica de pâne muncită în spasmurile purtării jugului. Vă aduceți aminte?

Nu e mult de atunci. 1916.

Dorobanțul se arătase pe crestele Carpaților, iar grooza de răsunare vă muia genunchii. În loc de sobie și

(Continuare în pag. 3-a)

Sfichiuri.

Un oarecare..

Referindu-se la o corespondență din Arad apărută într'un ziar din capitală și semnată G., „Românul” își dă pe față anumite sentimente de simpatie autohtonă pentru „un oarecare domn Găvănescu, proaspăt descins în orașul acesta îngăduitor și gazdă discretă.....” etc.

Acest „proaspăt descins în orașul acesta îngăduitor...” are o savoare specială „Oarecare-le domn...” la care face aluzie confratele bășinaș, trebuie să fie vre-o jivină — fanariotă, desigur! — pripășită aici pentru procopseală prin metode fraticide.

Evident, un astfel de specimen, al cărui nume își stropșește limba când îl pronunți, nu are ce căuta „în orașul acesta.. gazdă discretă”, care din moși strămoși ramifică lăstarele vânjoase ale familiilor Csécsy, Mésárosi, Grigorovici, Kaufman, Rouchubert... etc.

Dar, acum, că „a descins...” calea vale! Iată-l însă erijându-se în mentor „necuvincios” (aci redactorul se scuza că întrebunțează un astfel de cuvânt imprumutat dintr'un dicționar românesc: în cel unguresc nu i a găsit echivalentul) în ceace privește „o ordine a valorilor.. bine fixată în conștiința opiniei publice de aci”.

Ei nu, că asta-i bună! Dece s-o fi amestecând în țărățele locale oarecare-le domn?

Confratele „Românul” are dreptate. Susnumitul domn n'are ce căuta „pe aceste plaiuri patriarhale”, atâtea vreme cât combat ideile și nu insultă persoanele, cât iscălește articolele pe care le scrie, cât e de 2 ani profesor titular la liceu și pe de-asupra îl mai chiamă și Găvănescu. „Te pomenești...”

Poetul Cotruș a fost numit atașat de presă la Milano (Ziarele).

„Fanarul s'a mutat la București”.
(Măine de A Cotruș)

Credeam întâi că vrei să spui povești,
Și-abia acum te înțeleg de plano:
— De nu mutai Fanaru'n București
Cum ajungeai tu, oare, la Milano?
Papistas.

Un confrate plin de zel.

În legătură cu o punere la punct din numărul precedent al ziarului nostru, confratele național-țărănist afirmă, că „Dl. Mihai Mărcuș umblă după certificate, cari de complezență nu i se refuză...” și făgăduiește că va reveni.

Dl. M. Mărcuș nu umblă după nici un certificat. A fost vizat într'un articol scris pe un ton impertinent. A adus faptul la cunoștința unui patron al „Românului”, care s-a grăbit să prezinte scuze și să se desolidarizeze de cele scrise.

Faptul a fost relatat și chestiunea — pusă la punct într'un mod destul de civilizată —, putea fi închisă.

Dar „Românului” se vede că nu-i plac manierele civilizate. Și revine. Cu atât mai bine. Cei cari vor sfârși prin a umbla într'adevăr după certificate vor fi înșiși comanditarii prea zelosului confrate. Li avertizăm și așteptăm!

(Continuare din pag. 1-a)

Glasurile cari au răsunat în acest senz în Parlamentul României cu prilejul discuțiilor asupra Legii cultelor, sunt pentru noi mai mult decât un simplu îndemn. Ele sunt expresia unei conștiințe unanime a Neamului nostru, răsdită din forma tradiției trecutului nostru și alimentată prin cea mai curată îngrijorare pentru viitor.

Ne face plăcere să reproducem aci un frățesc și sugestiv glas de acest fel, al deputatului C. Dănescu, ce sa auzit la Cameră, la discuția Legii cultelor:

„Trebuie să recunoaștem: credința strămoșească, credința ortodoxă, a fost un stâlp puternic pentru neamul nostru, în toate timpurile și a luat parte la toate zilele grele prin cari el a trecut. Credința ortodoxă a fost pentru Statul nostru, pentru Neamul nostru, așa cum este sufletul în trup. Intre credința strămoșească, care nu este alta decât credința ortodoxă, și între Stat a existat o strânsă legătură, o intimitate strânsă, așa cum recunoaște chiar d. ministru al Cultelor, în discursul său, când zace. „Noi am fost un Stat național, ortodox, fiindcă ortodoxia noastră s'a confundat cu ființa etnică a Satului nostru“. Iar d. raportor (Dr. Ion Matei), în raportul său zice: „În tot trecutul nostru istoric, a existat cea mai strânsă legătură între Stat, Popor și Biserică. Sufletul poporului nostru s'a format și s'a cultivat prin Biserică și învățăturile ei; a existat o legătură atât de intimă între Stat și Biserică, încât noțiunea de Stat și poporul roman eră contopită în noțiunea de Biserică ortodoxă română“.

„Intradevăr, d-lor — continuă deputatul C. Dănescu — dacă privim în trecutul istoriei, vedem că reprezentanții Bisericii în totdeauna, în viața politică, au ocupat al doilea loc după Domnitor. În soi, Mitropolitul țării ocupă locul cel dintâi și semnă în numele Domnitorului. Exemple avem: mitropolitul Teoctist, în numele lui Ștefan cel Mare; mitropolitul Eftimie, în numele lui Mihai Viteazul, și mitropolitul Teofil în numele lui Mircea-cel Bătrân. Tot așa când lipsește Domnitorul, Mitropolitul ține loc de Domnitor. Un exemplu proaspăt avem chiar astăzi, fiindcă Sanctitatea Sa Patriarhul face parte din Regentă și, prin urmare, ține loc de Domnitor...

„... nu tot acelaș lucru putem spune și despre religia catolică. Și aci am auzit vorbindu-se de caracterul de universalitate, dar și despre caracterul internațional al Bisericii, al credinței catolice. Noi n'avem nimic de zis de dogmele și canoanele acestei Bisericii... dar când este vorba de Statul nostru, este vorba de ființa noastră, de sufletul nostru, atunci să ne dați voie să ne uităm mai mult spre credința noastră strămo-

șească, cu care am trăit, care a făcut, ca existența și ființa ei să fie una cu existența și cu ființa Statului nostru Este adevărat că unirea dela 1700 s'a făcut, așa cum a spus d. profesor N. Iorga, în urma unei fatalități de ordin politic, căci s'a făcut unirea cu împăratul, fiindcă trebuia să se acorde oarecari drepturi și fraților noștri, cari atunci îl erau supuși. Dar aceasta cu atât mai mult ne îndreptățește pe noi să ținem la religia și credința noastră, cu cât frații noștri au fost siliți să treacă la alta credință, din motive de ordin politic, dar nu din motive de ordin sufletesc.

„Dar, d-lor, noi respectăm principiul de libertate a credinței și conștiinței, așa cum s'a stabilit în Constituție. Credem însă că, dacă trecutul credinței noastre este acela, pe care-l arătați în scurte cuvinte, să putem spune cu sufletul deschis și în mod hotărât, că credința noastră strămoșească este credința dominantă, așa cum se spune în Constituție, și să nu ne ferim de a spune, că Statul nostru este un Stat național-ortodox. Pe mine m'a surprins cuvântul spus, nu în lege dar în discuținea ce s'a făcut, de Stat laic. Permiteți-mi să spun, că pentru mine „Stat laic“ înseamnă ceva cam fără Dumnezeu, și eu nu pot pricepe: de ce până la războiu, adică până la 1918, Statul nostru eră Stat național-ortodox. Oare, prin faptul că s'a mărit Neamul nostru, religia noastră strămoșească a pierdut ceva din prestigiul și din superioritatea ei?...”

Ce am mai putea adăoga, acum, noi cătră aceste frumoase cuvinte, cari redau așa de simplu și așa de plin de cuprins întreaga tradiție sufletească și politică-națională a Neamului nostru de pretutindeni?!

Dr. Gh. Ciuhandu.

O scrisoare inedită a Mitropolitului Andrei Șaguna

Acestă scrisoare a mitropolitului Andrei Șaguna, face parte din al III. caet, de scrisori, singurul păstrat, adresate către cavalerul Ioan de Pușcariu.

Prin bunăvoința Dlui director Ascaniu Crișan a cărui familie se înru-dește prin alianță cu familia Pușcariilor — și care mi-a pus la dispoziție aceste foarte interesante scrisori, pot să le dau publicității. Ele aruncă o nouă lumină asupra luptelor duse pentru realizarea organizării puternice bisericești și școlare a Românilor din Ardeal și ne arată în acelaș timp strânsa comunitate de idei și acțiune ce una pe cei doi mari fruntași: mitropolitul Andrei Șaguna și pe fostul stegar depe Câmpia libertății, Ioan Cavaler de Pușcariu.

Ilustrisime!

Timpul fnerii sinodului archidiecezan se apropie, așa dară și timpul călătoriei Deputaților aleși încă tot mai mult se apropie: de aceea am dorit, ca scrisoarea aceasta a mea ca răspuns la cele ce mi-ai avut bunătatea a-mi scrie din 17/4, să te găsească acasă, și să poți și pe Dl Alduleanu și Varga. Așa dară zic, că eu n'am pus pe Dl Varga de plenipotențiarul meu, ci de plenipotențiarul fondului Gojduian. Și că am avut dreptul să fac aceasta, se vede, că judecătoria orașiană din Pesta făpta mea o au recunoscut de legală. Eu prin aceasta n'am venit în nicio colisiune cu Executorii testamentului, căci încă ei n'au pus advocat de testament, și căci ei încă, deaceia nu altminterea tacite au recunoscut pe Dl Varga de advocatul fondului. Sit.“

Eu nu trag cu Executorii testamentului nici un deget în privința denumirii reprezentanților fondului, nici că-mi pasă, trimite-vor mie și Eppilor?) spre subscriere protocolul despre reprezentanți. Eu de aci ved, că Executorii nu stau spre înălțimea chemării lor, ci lu'ra ca unii cari totdeauna au fost afără de națiune. căci sunt foarte jos cu privirile lor.

¹⁾ Acest cuvânt revine des în scrisorile sale ca o întărire.

²⁾ Prescurtare: Episcopilor.

Eu dela Executorii am numai una harthia officiosa, care bine o păstrez în actele officioase mitropolitane. Eu voiu urma după consiliul acela la eventuala subscriere a vreunui instrument despre reprezentanți, că-l iau spre știință însă cu rezerva, ca modalitatea alegerii de acum a comitetului să nu prejudece pentru viitoriu casurilor următori!

Ne stau înainte cele mai frumoase serbători ale Pascilor și Sinodului I. archidiecezan pe baza Statutului. Momente și zile epocale după convingerea mea, încât mai frumoase și mai însuflețitoare zile nu ne putem poști, pentruca deaca zilele aceste mari n'au altă însemnătate fără cea obicinuită de preste a, eu însă altminterea judec despre ele; pentru paschi zic: că în acele serbători serbăm triumful eliberării neamului omenesc din cătușele iudaismului și ale partidelor lui; ear în zilele Sinodului archidiecezan eliberarea conștiinței noastre religioase naționale din cătușele unul obscurantism unversal confesional, care precât papismul, pe atât și protestantismul ne-au fost tiran. Sit, Eu așa dară cu brație deschise Ve aștept iubitor și doritorilor D. D-ni Alduleanu și pe D-ta, ca să fim cu toții partași serbătorii pascilor bisericești, dar și pascilor religioar-naționale!

Sibiu la Miercuria mare 1870.

Andrei M.

Publicată de prof. Ed. I. Găvănescu.

Un cotidian românesc în Brad.

Marți 5 Februarie c. a apărut primul număr al ziarului „Renașterea română“ de sub Direcțiunea d-lor V. Hotărân și I. Montani.

Încă de acum câteva săptămâni, când și-a anunțat apariția sub un alt titlu, am urât noului confrate succes de săvârșit și viață cât mai îndelungată.

Deși din primele două numere apărute nu se prea vede independența făgăduită — și singura cheazăie a unei existențe îndelungate, prospere și absolut necesare din prunc de vedere românesc — socotim totuși că aceste lipsuri sunt inerente greutăților și entuziasmului inițial — și repetăm urările noastre ziarului, felicitând în acelaș timp pe directorii lui.

Chiar dacă Renașterea Română va rămâne un simplu ziar politic, pe de-asupra credințelor politice care ne despart facem acelaș urări noului cotidian românesc. Tr. N.

De vorbă cu Badea Gheorghe

— Cu prilejul unui banchet —

Imi place să schimb câte-o vorbă cu Badea Gheorghe, căci cu mintea lui naturală judecă faptele după valoarea lor reală fără nici un strop de ură și totdeauna cu mult optimism. Ii place să se învârtă printre oameni și este unul dintre puținii noștri țărani, cari fără a se înrola direct într'o tabără politică se arată pretutindeni unde se pune la cale câte-o treabă bună românească. Din comuna vecină, cu înlesnire și în orice clipă se transpune la oraș în afacerile lui atât profesionale, cât și în cele de ordin obștesc, fiindcă ține cont și de chibzuța lui înțelepciune.

De obicei îl întâlnesc Marția și Vineria pe piața Impăratul Traian, unde se postează alături de trăsura lui încărcată cu găște grase, rațe gălăgioase, găini resignate și alte mici viețuși aduse la oraș din gospodăria lui bogată.

Eri, Marți fiind, îl găsec la acelaș loc, dar trăsura obicinuită lipsește.

— Numai singur, bade Gheorghe? îl întimplin.

— Singur, dar cu gânduri multe. Ia, petrecui și eu noaptea aceeași la oraș, cu domni. Masă încărcată de mâncări și beuturi, deputați, senatori,

fiscali unguri, nemți, jidani, vlădici calvini, popi unilari... vai ce-a mai fost și acolo!

— Nu te înțeleg, bade Gheorghe; vorbește mai pe șleau, lasă glumele!

— Ba, zău, fusei la un banchet în sale mari și late strănși mulți, vre-o 200 și mai bine, șube multe, vorbe însă numai străine, popi numai de cei cu cravată!

— Vrei să mă porți cu gluma, bade Gheorghe...

— Dar nu te fă nici D-ta că nu știi de banchetul toaiei românești, ce s'a renăscut pentru fiecare zi din săptămână...

— Dumnezeu s'o binecuvinte, că chiar ne trebuia. Să ne fină Dumnezeu pe cei ce-au început acel lucru; imi pare rău că nu m'au înșlințat și pe mine la o așa faptă frumoasă“ îl încurajai pe badea Gheorghe, el însă continuă suspinând:

— Așa am crezut și eu. când colo văzui că foaia zilnică românească se renaște din vorbe și inimă străine de noi: Vlădică calvinesc în graiu străin închină pentru Rege, fișcarăș jidan în grai străin în hohole de răs își bate joc de lenea celui care pornește la muncă, alt fișcarăș polon într'o limbă

pocită românească ne descălește, un altul în nemțește ne cumițește....

— Apoi români de-ai noștri n'au fost acolo? îl întreb mirat.

— Poate c'or fi fost și poate că s'or fi rușinat să vorbească românește... fratele Mitr Crișan ne-a mai mângâiat o leacă, încolo străinii și-or făcut de cap. — Vezi că nu sunt singur, când am gândurile aceste...

Il apuc mâna și i-o strâng prietenește:

— Lasă, Bade Gheorghe, toate lucrurile bune se încep o leacă cam pe dos, se vor întoarce ele și pe față!

Optimismul îi reveni și de adio imi spuse:

„Prin pleava deasă se strecură graul bogat“.

Cu astfel de gânduri a părăsit badea Gheorghe banchetul de Luni seara, cu toate că reporterul de acolo face această încheere:

... și în zori s'au dus toți în urale de mulțumiri pela casele lor, investiți... etc....

Investiți cu gânduri de ale lui Badea Gheorghe.

— Ct. —

Citiți și răspândiți!

„Tribuna Nouă“.

Răscruți.

Eră o vreme, și nu e prea mult de atunci, când cel mai scump gând a toată suflarea românească din Ardeal eră: să ne salvăm școalele confesionale din ghiarele cotropitoare politici ungurești. Acel gând, prin care se aducea slugire interesului cultural și se nădăjduia și o apărare politică a neamului nostru din aceste părți, a mers așa de departe, încât, pentru salvarea școalelor, noi Românii am adus dintre toate popoarele statului ungar cea mai mare jertfă materială ce se putea închipui, uneori mai mult decât dublul dărilor publice. Mai mult chiar: în străduințele pentru salvarea acestui instrument național care eră școala noastră confesională de pe vremuri am mers până acolo, de am confundat lucrurile și în parte înlocuit chiar cu misiunea duhovnicească a bisericii noastre misiunea ei culturală.

Țiu să asigur pe cetitor, că aceea ce spun aici nu este de loc exagerare, ci este o realitate a trecutului nostru mai recent.

Am în aceasta privity și o dovadă reală. În anul 1918 gătisem, în calitate mea de referent școlar eparhial, un raport, în care dovedeam sarcinile materiale școlare și indicam și criză duhovnicească, spre care ne împingeam, în mod fatal, politica statului ungar și fireștile noastre nzuinți de apărare națională.

Au trecut unsprezece ani decând făceam acel raport și indicam o mare problemă de existență pentru noi, — dar împrejurările de azi sunt în așa fel, că — deși lumea s'a schimbat radical de atunci, — problema a rămas, și-și așteaptă deslegarea pe înțelesul vremurilor noi.

Iată ce scriam atunci în lucrarea mea „Școala noastră populară și Darea culturală” (pag. 49):

„Și chiar dacă ar trebui să jertfim școala pentru că să nu mi-se scufunde cu ea și Biserica, vremea de după război ne va aduce împrejurări atât de schimbate sub toate raporturile și mai ales sub cel sufletesc, încât nici chiar fără de balastul griei pentru școale, nu știm cum va pricepe și cum va putea Biserica noastră să facă față schimbărilor necesități de ordin sufletesc.

„Biserica noastră ortodoxă română are dela Dumnezeu, nu numai o misiune culturală-națională, ci mai presus de toate o misiune duhovnicească, care este și trebuie să-l fie sufletul, după cum viața culturală-națională nu este numai forma vieții noastre bisericesti. Noi nu vom putea jertfi sufletul de dragul păstrării unor forme defectuoase, cum ar fi chestiunea intereselor noastre școlare ajunse între Scylla și Charibdis, ci va trebui să ne gândim la păstrarea esențialului, a sufletului, care însuși conturează și formează, și chiar poate crește noul forme și scutiri în jurul ființei noastre sufletesti.

„Biserica, vreau să zic eu, are și o problemă spirituală de împlinit, care — lerte-mi-se convingerea, — s'a cam potignit în mijlocul formelor noastre de viață constituțională, și am lăsat în părăginitie sufletul Bisericii și al creștinilor.

„Astfel grijile noastre pentru înaintarea poporului nostru prin școalele populare... și cultul nostru pentru viața de forme ale constituționalismului bisericesc ne siesc acum, în vremele de mari prefaceri ce se pot întrezări, să ne gândim la o nouă îndrumare a vieții noastre bisericesti din vit-

torul aproplat, când școalele populare de azi, pline de mehanizm și de politicianism, va trebui să le înlocuim cu o alta activitate, spirituală, a Bisericii, — cu o activitate spirituală, care poate da sufletului poporului nostru alte îndrumări, mai sănătoase și mai efective, decât frământările unei instituții hibride, cum este școala noastră populară de azi.

„Eu, acum, mi-am ușurat sufletul; și povara sufletească ce o port de aproape zece ani într'una, o transmit acum altora, mai chemați și mai răspunzători de aci înainte pentru cele ce vor să urmeze.”

Așa scriam, acum unsprezece ani trecuți d'atunci! Și am convingerea, că cease am spus atunci, stă și azi: avem adevărat în Biserica, pe lângă o problemă „culturală”, și o problemă spirituală de deslegat. Se înțelege, altele puteau fi odinioară, și alte azi, soluțiile la cari ne puteam gândi sau pe cari să năzuim a-le realiza azi.

Altele erau răscruțile dramurilor noastre de-acum 11 ani, și alte sunt cele de azi, dar răscruțile există: ca tot atâtea drumuri deschise, dintre cari trebuie să le alegem pe cele mai de folos dezvoltării noastre. Iată motivul ce mă determină personal, ca să pun în discuție, asta dată în publicitate, chestiunea ce o sulevasem odinioară în cadrele unei oficialități, care n'a putut face nimic mai mult decât înregistrarea raportului meu.

Și fac acest lucru, și pentru un motiv special: Mileniul nostru, deși au așa de frumoase rosturi în constituția noastră bisericască, nu prea citesc gazetele bisericesti, în cari s'ar fi putut folosi mai bine acest scris al meu. De aceea, noi, ceice avem ceva de spus în această privity, suntem nevoiți să cerem ospitalitatea altor gazete, cari stau mai aproape de preocupările zilnice ale creștinilor noștri.

Neadevăruri.

Confratele „Românul”, la pumnii ridicăți ai părintelui Moja, că de ce nu-și tipărește puținele-i scăpări intelectuale în tipografie românească, răspunde prin tangență, afirmând neadevăruri, că, în Arad nu există o astfel de întreprindere. Uită tovarășul că în acest Arad, făcut sdreanță de urile și răsunările politice, există o veche și cinstită tipografie românească, ale cărei baze au fost puse de fideiul Metropolit Mejian, pe când era episcop al acelei dieceze, unde văd lumina zilei toate tipăriturile ce se prefind la adm. bisericască și comunală. Apoi tot aici se tipăresc ziarele: „Tribuna Nouă”, „Apărarea Națională” precum și revista bisericască-culturală „Biserica și Școala”, organul oficios al diecezei Arad. Atunci, de ce se scaldă în apele minciunii și înregistrează inexactități mai ales înaintea omului cinstit și românului vrednic, părintele Moja, care bine cunoaște acest oraș fost odinioară cuib de intransigență și svăcniri naționale? Ce a rămas din el? Tipografia lui Réthy și a lui Erdely Hirlap? Adevărat, ca să scapi de scuturări, iei razna neadevărului, cugetând să te ascunzi în tușișul aromitor al streinului.

Părinte Moja! Nu-i lăsa din însăfacare, până nu se apropie cu cenușă pe cap de întreprinderile în cari clocotesc viața, cinstea și vrednicia românească. Atunci vor fi lertați de noi, și, posibil, că și de Dzeul neamului, dacă va vrea.

PALATUL CULTURAL

— CONFERINTE —

La Palatul Cultural s-au ținut în cursul săptămânii trecute următoarele conferințe:

Sâmbătă 2 Februarie c. orele 5 d. m. d-l prof. V. Cădere din Oradea-Mare a vorbit despre:

Acțiunea diplomatică a României în marele război.

Duminică 3 Februarie orele 5 d. m. d-l prof. P. Sergescu, din Cluj, a tratat subiectul:

In legătură cu conferința d-lui prof. univ. V. Cădere, membru al partidului național-jărănesc și deputat majoritar, reproducem după confratele „Re-nașterea Română” următoarea:

Scrisoare către Domnul Primar al orașului Arad.

Domnule Primar,

Am fost invitat să țin o conferință la Arad. Foarte măgult de a vorbi în fața unui public deosebit de atent și numeros, am avut totuși oarecare impresii neplăcute în timpul când vorbeam.

Obicnuit de a-mi îndrepta privirea spre public atunci când țin conferință, mă isbeam mereu de fundul verde cenușiu al lojei Primăriei în Palatul Cultural. Loja aceasta pustiu de goală părea o gură hidoasă deschisă spre conferențiar, gata-gata să-l înghită și în contrast foarte neplăcut cu sala țixită de public.

N-ați încercat, Domnule Primar, să vorbiți odată într'o sală cu lojite principale goale? E ceva extrem de neplăcut pentru conferențiar și probabil și

50 ani de știință românească.

Ambele conferințe au fost ascultate de un public numeros și disciplinat.

Faptul acesta dovedește că: publicul arădan—cu anumite excepții hiperculturate—și manifestă viul său interes pentru acest solu de manifestări intelectuale, inițiatorii pot fi mulțumiți de rezultatele străduințelor lor; conferențiarul de până acum au fost fericiți recrutați dintre cei cari știu să „conferențeze” nu să diserteze.

pentru publicul înghesuit în sală. Închidul, că multiplele lucrări pe cari trebuie să le rezolvați în interesul orașului al cărui părinte sunteți, nu vă dau răgazul de a participa Domnia voastră personal la conferință. Dar aveți Domnule Primar, o mulțime de funcționari, ba mi se pare chiar specialiști în domeniul cultural și mulți poate din aceia cari ar fi doritori să se instruiască, de ce nu li trimiteți să ocupe loja? Într'un oraș s'a întâmplat ca în formă de crudă ironie să aplice cineva pe o astfel de lojă un bilet „de închiriat”.

Ba nu zău, domnule Primar, dacă nu pentru altceva, pentru singurul motiv ca să spulberați credința generală, că aceasta lojă a Primăriei vecinic goală ar fi un simbol . . . , se impune ca să luați o măsură.

Conferențiar.

(Continuare din pag. 1-a)

Balul societății studentești „CRIȘANA”.

Studentii din județele Arad și Bihor, adunați în cercul lor „Crișana”, au organizat pentru seara de 2 Februarie c. un festival urmat de dans în Arad.

Manifestările studentești de acest fel urmăresc de obicei două țeluri: unul moral — cultural și național, — altul material: — mărirea fondurilor societății respective. De cele mai multe ori studenții, organizatori neexperimentați, rămân numai cu mulțumirea sufletească a manifestării lor linierești într'implinirea primului țel; chestiunea materială se soldează cu deficit.

În cazul de față, pentru a evita o asemenea perspectivă, studenții au căzut într'o greșală pe care au trebuit s-o plătească sacrificând succesul moral: au acceptat să-și organizeze serbarea în clubul partidului național-jărănesc. Clubul oricărui partid politic este o simplă casă particulară în care nu poți pătrunde decât cu invitațiunea gazdei. Cu orice gazdă poți avea felurite relațiuni: mai bune sau mai rele după împrejurări. Și chiar când nu ai nici un fel de relațiune, pentru simplu fapt că nu o cunoști, nu-i poți pătrunde în casă ca simplu invitat al ațui oaspe. Și studenții au fost numai oaspeți de o seară al clubului. Ne place să credem aceasta, pentru că nu ne putem închipui astfel.

Studentii ar fi putut să ne cheme în orice alt loc și chiar în localul unei autorități publice (sala festivă a Prefecturii, de-o pildă). Ne-am fi dus cu dragă inima.

Într'o casă particulară însă nu i-am putut urma. Am fi fost nepoliticoși față de gazdă.

În asta stă greșala lor. Noi le-o trecem cu vederea, pentru că ni sunt dragi. Regretăm însă un lucru: am pierdut singura ocazie în care ne-ar fi putut aduna la un loc, pe TOȚI Românii din Arad, amintirea vieții universitare și dragostea pentru studenți. Și-i păcat!

spânzurători, s'a desfăcut simpatia crucii și indulgenții. Voi, cum le-ați răsplătit? Cele mai grosolane epitețe atunci, iar în 1918-19 schingiuirile medievale. Iei, ația împușcați, colo ația spânzurați, dincolo ația înpropați de vil. Pomelnicul e lung și ne trezește acum, la 10 ani după Unirea sfântă, gândul înțărărilor voastre de a striga după dreptate pe care dela începutul dominației ați agăța-o în cuiul uitării.

Cultura vi-e amenințată de legile școlare ale partidului liberal? Gândiți-vă la zona culturală a iesuitului Apponyi din 1917. Atunci câmpul Hortobagyului era împinzit de dansul macabru al aprobării, ca să se transforme clipele în clipele actuale în protestări fulminante și în transmisiuni pela Geneva.

Atunci ritmul invariabil al rasei justifica desrădăcinarea culturii noastre și călca în copite drepturile legate de glia lucrată. Astăzi, când la ospățul electoral ați format cu guvernul actual tabloul sintetic al înțelegerii, crăpați șuerul vântului cu țipetele melodioase aduse din Etelkuz. Nu vă convine, sigur! Nici nouă, nu pentru plânsetul vostru, ci pentru înșelarea acelei opinii care a crezut în chipurile cioplite ale demagogiei nesățioase. Pe voi, o să vă apere protectorul uturor nestatornicilor D-l Iorga.

Pe cei mulți al neamului românesc răbdarea o să-l adoarmă liniștit în cântecul scăpării de corbil deșanțării politice, agățați de crăcile incompetentii.

Să nu se uite însă. Oricine va cuteza să vă facă prietini în dauna intereselor supreme ale nației, se va trezi în față nu numai cu pumnii strânși ci și cu hotărârea luată.

Alba Iulia este, și va fi, nu a d-lui Valda Șandor, ci a mulțimii românești care a pregătit-o loc de închinare și reculegere. Din toate frământările ei, una singură a rămas și va rămânea nealterată: Unirea vecinică cu România. Celalalte? Pot face parte — ca și atâtea altele — din bagajele demagogice ale democrației integrale. Mai vreți ceva? Bucuroși vă însoțim până la vama Carliciu și Grigorie Vodă. St. Cirea.

Informatiuni.

Din cauza abundenței de material amănăm pentru numărul viitor continuarea foiletonului părintelui Dr. Gh. Ciuhandu.

In comuna *Miniș*, în ziua de 24 Ian. c. D-l Prof. C. Stăncescu a ținut o conferință ocazională despre „Unire” și a donat o bibliotecă de 60 volume pentru Școala primară din acea comună.

In saloanele cercului inginerilor se continuă în fiecare Duminică dela ora 11^{1/2}—12^{1/2} ciclul de conferințe organizat de asociația lor. Semnalăm această activitate care le face cinste D-lor ingineri.

Asociația funcționarilor de pe lângă Camera de comerț și industrie, a organizat o serie de conferințe pentru nenaile lor sufletești.

S'au anunțat până acum conferințele D-lor. avocat dr. Coțoiu și prof. Ed. I. Găvănescu.

Duminică 11 Februarie a. c. va avea loc la Palatul Cultural conferința D-lui prof. Meruțiu, în cadrul unui festival literar și artistic.

Miercuri 6 Februarie, la ora 9, la Teatrul orașenesc va avea loc reprezentarea comediei „Vraja” în patru acte, de Henry Bataille. In rolul principal va apare D-na Maria Zimniceanu dela Teatrul Național din București.

Secțiunea „Astra medicală” a organizat un ciclu de conferințe, pentru doamnele din Societatea românească, în legătură cu asistența medicală.

Aceste conferințe au fost inaugurate de D-l dr. Radu într'una din sălile Liceului „M. Nicoară”, Vineri 1 Feb. Conferințele vor avea loc în fiecare Vineri în același local.

Telegramă. In comuna *Cuied*, s'a petrecut următoarul accident nenorocit: șeful postului de jandarmi Șitndia a avut de suferit un grozav atac gastric, armat, de o gravă inflație stomacală. Cauza e ambiția pe care a depus-o în deșertarea unui borcan cu miere de stup, cu care s'a luptat mai abitru decât ursul lui Adam. Nenorocirea a avut loc în casa unui oare care Metz, crescător de stupi.

Rugăm intervenții necesare, urgent, peniru ca să nu se agraveze accesul (dacă voifți ziceți-l și excesul) de gastro-manie. **Ua creștin.**

Primim spre publicare următoarele, pe care le reproducem întocmai fără a mai le însoți de vre-un comentar. Faptele vorbesc dela sine.

Onor. Comitet al partidului Național-Liberal din Arad.

Subsemnații membri ai partidului Național-Liberal din Com. Sinteia mică jud. Arad venim a Vă ruga să bine voifți a-ne asculta plângerea noastră, după cum urmează:

Noi locuitorii mai jos subscriși ne-am dus să ne facem listă pentru Consiliul Comunal ce era să aibă loc în ziua de 26 Ianuarie. Deoarece noi n'avem noi-iar ne-am dus la Dl notar Valer Bică din Olari care din nenorocire ne administrează. D-sa ne-a făcut o listă greșită în ziua de 17 Ian. dar pentru complectarea iscăliturilor a spus să venim în 18 Ian. a. c., ceea ce am și făcut. In ziua de 18 Ian. am venit peste 40 de oameni prin gerul ternei dar dl Notar a fugit.

Venind înapoi înghețați de frig parte din noi ne-am dus la jud. la Chișineu-Criș ca să facem lista acolo dar termenul a fost trecut; trecuse cu 2 zile. (Dl. Notar ne-a înșelat că putem băga lista cu 12 oare înainte de alegere)

deci am făcut și acest drum numai din cauza d-lui Notar Valer Bică din Olari, care nu vine pe la noi de 7 săptămâni și când vine numai din fugă și se duce.

Rugăm onor. Com. al partidului Național-Liberal a da această plângere publicității în Tribuna Nouă.

De acest articol pentru publicitate, ne luăm ori și ce răspundere în fața ori cul.

Sinteia Mică la 21 I 1929.

Primiți Vă rog cu deosebită stimă.

Usca Pavel, Demian Ștefan, Cârnați Ștefan, Micula Mihai, Dragan Teodor, Marusteri Petru, Micula Flore, Demian Todod, Luca Ilie, Micula Ilie, Usca Ioan, Tripa Flore, Usca Vasilie, Tripa Pavel, Riviș Ioan, Demian Aurel, Tomuța Ștefan, Tripa Ilie, Paitaș Ioan, Tipei Flore, Luca Ilie, Tomuța Petru, Riviș Ioan, Mărusteri Ioan, Tipei Flore, Micula Ioan, Tomuța Simion, Usca Pavel, Jurca Ioan, Luca Ilie, Tomuța Todod, Luca Ioan, Dan Vasilie, Demian Ioan, Tipei Petru, Tipei Ioan, Drăgan Flore, Tomuța Flore, Zahoi Ioan, Micula Pavel, Zahoi George, Moș, Ioan.

Balul Soc., „Mărăști”

Pentru 1 Februarie c. s'a anunțat în saloanele restaurantului „Crucea Albă” balul „cu tombolă și numere de atracție” al Societății Mărăști.

Societatea Mărăști este o societate serioasă care are de scop strângerea de fonduri pentru ridicarea unui Mausoleu al neamului pe locul biruinții românești, din satul al cărei nume îl poartă.

Dar balul pe care l-a „organizat”, în acest scop în Arad, a fost o usturătoare parodie.

O spunem aceasta pentru cei ce au abuzat de înalta favoare a patronajului D-lui general Iovanovici și o spunem pentru a exprima sentimentul de unanimă indignare a celor cari s-au lăsat induși în eroare de „organizatori”.

Dar o mai spunem și pentru cei cari n-au ținut să facă nici măcar act de prezență la o astfel de serbare, deși se 'nghesure până și la cele mai ne-

însemnate manifestări minoritare, de acelaș fel.

Eșecul balului poate avea mai multe explicații, atitudinea acestora din urmă nu are însă decât un singur tălc..

Notariatul Iteu

No. 64 | 1929

PUBLICAȚIUNE

Primăria Toc publică licitație conform L. C. P. că la târgul de țară ce va avea loc în comuna Săvârșin în ziua de 14 Februarie 1929 va ține următoarele licitațiuni.

La orele 10, vinderea unui Taur neapt pentru reproducție.

La orele 11 cumpărarea unui taur și unui vier de reproducție.

Toc, la 28 Ianuarie 1929.

Primăria.

„ARĂDANA” Bancă de Credit pentru Industrie și Comerț S. A.

CONVOCARE

Direcțiunea institutului „ARĂDANA”, Bancă de credit pentru industrie și comerț S. A., în virtutea art. 4 din statute, convoacă prin aceasta pe Domnii acționari la a

IX-a adunare generală ordinară,

care se va ține în Arad la 24 Februarie 1929, Duminică la orele 11 a. m. în localurile institutului „ARĂDANA”, Bulevardu Regele Ferdinand I. Nr. 40, cu următoarea ORDINE DE ZI:

1. Raportul Direcțiunei și al Consiliului pe Cenzori, stabilirea bilanțului și descărcarea Consiliului de Administrație și Cenzori pentru gestiunea anului 1928.
2. Deciderea asupra distribuirei profitului net.
3. Alegerea membrilor în Consiliul de Cenzori pe un period de un an.
4. Eventuale alte propuneri prezentate Direcțiunei în sensul Art. 13 din Statute cu 48 ore înainte de Adunare.

Arad, din ședința Direcțiunei ținută la 9 Ianuarie 1929.

Direcțiunea institutului „ARĂDANA”

bancă de credit pentru industrie și comerț s. a.

ACTIV. CONT BILANȚ încheiat la 31 Decembrie 1928. PASIV.

Cassa în numerar	707056 04	Capital social	7500000 —
Efecte de primit	44427185 —	Fond de rezervă	1231988 —
Imprumut de cont curent	2750589 —	Fond de penziune	628979 04
Conturi curente debitoare	1061459 48	Depuneri spre fructificare	13104192 25
Capital de cointeresare	300000 —	Bănci	755882 —
Efecte publice și acțiuni	301322 —	Conturi curente creditoare	2626851 65
Imobile 550.000		Reescont la Banca Națională	12137000 —
amortizat 50.000	500000 —	Reesc. la Soc. Naț. de Cred. Ind.	1944000 —
Mobilier 1	1 —	Reesc. la Banca Românească	4077000 —
		Reesc. special la B. Românească	1960000 —
		Dividendă neridicată	84685 80
		Depozite pt. vase imprumutate	88309 40
		Interese cuvenite anului 1929	850000 —
		Profit curat	3058744 38
	50047592 52		50047592 52

CONTURI DE ORDINE

Titluri în gaj	789000 —	Depozitari de titluri în gaj	789000 —
Cauțiuni statutare	306000 —	„ „ cauțiuni statutare	306000 —
Garanții de efecte	4481000 —	„ „ efecte în cont crt.	4481000 —
Titluri libere în depozit	480000 —	„ „ titluri libere	480000 —
Mărfuri în gaj	1028054 —	„ „ mărfuri în gaj	1028054 —
Livrete în gaj	3868846 —	„ „ livrete în gaj	3868846 —
Deținători de efecte și titluri	950200 —	Efecte și titluri în depozit	950200 —
Deținători de garanții	120000 —	Garanții	120000 —
	12023100 —		12023100 —

DEBIT. CONTUL PROFIT și PIERDERE încheiat la 31 Decembrie 1928. CREDIT.

Spese generale	368335 —	Interese, comisioane și alte venituri	7504085 60
Salare, bani de locuință	928600 —		
Impozita către Stat	394922 —		
Interese la depuneri	1224148 22		
Interese reescont	1529336 —		
Profit curat	3058744 38		
	7504085 60		7504085 60

Arad, la 31 Decembrie 1928.

Pentru contabilitate, Gheorghe Irimie contabil autorizat.

DIRECȚIUNEA:

Dr. Mihai Mărcuș președinte, Ștefan Mateescu Vasile V. Ștefan Dr. Ioan Robu Cornel Lazar Teodor Stan Ioan Cheza Ioan Tatu director executiv, Mihail Constantin

CONSILIUL DE CENZORI:

Brutus Păcuraru, Ștefan Ieșanu, Gligorie Petrescu, ing. Aurel Florescu, Augustin Butariu.